

1919

Lena nesie k stolu deväť hrubých tanierov. Mojka si ich medzi prsiami ako dieťa. Trojročné dieťa. Tučné. Ale vždy mala silné ruky, tvrdé. Dalo by sa na nich krájať zajačie mäso. Aj vyval'kať pichľavé cesto. Dala by sa v nich milovať žihľava. Lena pokladá ťažký stĺp tanierov medzi svoje dcéry. Sedem dievčat rozbúra matkin stĺp niekoľkými pohybmi. Lena si zo zvyšných dvoch jeden vezme pre seba a druhý postaví pred prázdnu stoličku – zaľudnenú len ružencom žltých ruží.

„Pre cisára pána.“

Prežehná sa. Až do kože.



Dom nad štyrmi borovicami, na začiatku Malejova, sa nechce rozpadnúť. Strechu stmel'uje surová vášeň niektorých škridiel. Okno pri dverách visí na vlásku. Decká do jeho neúplných skiel s ohromnou radosťou hádžu kamienky.

„Ja ho rozbijem!“ Kričí Milo. Vlasy mu trčia na očiach ako popínavý brečtan.

„Môj kameň,“ Kristína, najstaršia Lenina dcéra, drgne Mila a pobozká svoj plochý kamienok, „odtrhne okno! Jak zub!“

„Jak zúb!“ Rehoce sa Klára, najmladšia Lenina dcéra. Za ušami tri lupene žltej ruže z modlitby pre cisára pána. Nestíska nijakú zbraň. Je to na jej sestre.

Milov brat, Juro, sa preplazí pod kývajúci zub a polku tváre vytiahne nad zoschnuté muškáty.

„Baba asi chrápe.“ Šuští Milo za kríkmami.

Juro vidí dovnútra. Trochu. Trochu ženy, starej, s riedkym vrkočom, ale predsa zapleteným pod raňajším potom. Trochu z jej hrbu – hovorí sa, vždy až po bohoslužbe: *býval väčší, tučnejší*. Hovorí sa to najmä ženy, ktorým tento hrb presvecoval miesta okolo manželovej otvorenej truhly. Žena sa češe. Od čela po prvý pletenec. Juro vidí maľovaný hrebeň, ako hltá pramene jej vlasov – vypadávajú na rozkaz. Bez pohladenia, bez prosby. Už jej presvitajú ostrovčeky pokožky nad temenom. Češe sa ďalej. Juro to vidí. Natiahne kolená, už dýcha cez ústa, priamo nad muškátmi.

„Uhni! Hádžem!“

Jeden kameň – ktovie či ten pobožkaný – pristane na Jurovom krku. Vyhŕkne od bolesti. Hrebeň v dome pukne. Ženine vyplašené ruky ho rozpolia, akoby okolo seba už nečakali nijaké vzrušenie. Aj kvapka detského moču by ich zaskočila.

Juro sa zhrbí do kľbka, objíma si krk, Milo sa neodváža k nemu pribehnúť, lebo puknutie hrebeňa bolo hlučné ako susedova puška, s ktorou strieľal sliedky po dvore, ale volal na ne ľudským menom, jedným, akýmsi srbským, v jeho streľbe dunel hnev z nového začiatku. Milo beží preč. Kristína zahodí kameň ďalej od seba, zakryje sestre pery – chvejú sa a mrnčia. Aleobidve sestry sa odtiaľ nepohnú.

Vrkoč v dome sa zatiaľ zbavuje polovic malovaného hrebeňa (každá si berie čo-to so sebou) a schováva sa do ľanovej košele. Otvoria sa polodvere – všetko tu odrastá od seba. Všetko sa vzpiera byť.

Kristína prvá vidí ženinu tvár. Mama, vdova Lena, má pravdu. Vždy hŕka, prežehnáva sa, až obžehná všetky kúty izby, v ktorej sa spomenie ženino meno. Kristína vie len toľko, že Priska Léwayová je plačka. Vie plakať a platí sa jej za to. Plakala vo všetkých domoch. Za deti, za manželov, za manželky, za mamy, za otcov, za bratov, za sestry, za kňazov (prežila štyroch katolíckych a dvoch luteránskych kňazov). Bola v tom dobrá. Slzy jej vyvierali z očí, z viečok, z líc, z brady, spod uší. Dakedy aj z dlaní. Bedákala, spievala búrlivé žalmy, obchádzala truhly ako mokrá plachta, pri hlave mŕtveho kľáčala, pri bruchu mŕtvej krútila hlavou a ramenami. Ale za cisára pána od Prisky ani slza. HRIECH! HANBA! Potuluje sa odvtedy pri jej mene. *Teraz má veľké, suché oči, peklové*, usúdila Kristína z maminých slov a toľkých krížov. V ich dome už tlčú ako srdcia.

Žena stojí v polodverách. Juro si nepúšťa krk, Kristína vidí suchotu okolo ženiných očí, Klára hučí ako to akési avto – raz ho počuli.

„Mám mastičku proti kameňom.“ Vrzgne očami na Jura.

„Nie ste hladné?“ Usmeje sa na Lenine dcéry.

Deti neurobia ani krok, ani hlbší pohľad. Priska sa vráti do domu. Polodvere otvorené.

Juro sa postaví.

Ešte nie je tma. Len tento nerozpadnutý dom tieni viac ako iné.

Juro nevidí na dievčatá. Ale šepne im: „Chcem, aby ma to nebolelo.“

„Aj ja tak chcem. Aby ťa to nebolelo.“ Prikývne Kristína. Chytí Kláru za ruku a vylezú z kríkov.

Juro ich zastaví.

„Najprv ja. Ak vás nezavolám, utekajte.“

Sestry sa pritisnú k sebe. Juro vchádza dnu. Kristína netuší nič. Kde sú? Sú tam, kde stoja? Vrátia sa dnes domov k sestrám, mame a jej krížom?

„Kristína! Klára!“

Jurov hlas k nim pokojne dobehne.

„Pod.“ Povie zrazu Klára.



Priskin dom. Dva tiché obrazy – muž a žena, celkom pekní, úprimní. Pec poskladaná z rôznych farebných kachličiek – *Priska asi ľúbi obrázky*, pomyslí si Kristína –, veľký stôl so zaoblenými nohami, štyri stoličky, mäkké, na stole nejaké zošité papiere.

„Kalendár.“ Zašepne Juro. Na jeho krku sa ligoce mastička. „Aj o slnku, mrakoch a dňoch a nociach.“

„Kale-kaledár?“ Opakuje si Klára.

„A tam?“ Kristína ukáže na pozlátený otvor, krútiaci sa z nejakej skrinky, postavenej na nízkom stolíku potiahnutom čipkovaným obrusom.

„Gramofón.“

Deti sa zahľadia na Prisku. Hrb jej vykúka spoza hlavy.

„Váš hrb nie je menší.“ Ozve sa prekvapená Kristína.

„Aká som sa narodila, taká zomriem.“ Rozosmeje sa Priska. „Viem. Vám hovoria všeličo. Nikdy sa nezabudnite dívať. Čaj?“

„Nie, chcem ten glamvón.“ Odvetí Klára. Vyskočí z Kristíninej ruky k Priskinej sukni.

„Ten sa počúva. Nie je to chlieb.“ Priskin vrkoč sa skotúľa z jej hrbu tesne pred Klárin nos.

„Voniam.“ Skríkne Klára. „Ako tráva.“

„Ukáž.“

Klára vezme Priskin vrkoč a nevinne ho ťahá k sestre. Kristína ovonia.

„Čerstvá tráva.“

„Už chceme počúvať.“ Povie Juro.

Priska zdvihne chrbát, pokiaľ môže, niečo na gramofóne pohladí, niečo zdvihne, niečo nechá zaprašťat'.

„To je...“

„Pieseň!“

„Aj husle!“

Deti si posadajú okolo gramofónu, akoby bol ohňom, dom lesom, Priska mamou a oni inými deťmi.

Pozlátený otvor posúva do izby, čo sa krúti pod ním. Vtom polookno, visiace na vlásku, odpadne ako mliečny zub. Iné deti to nepostrehnú. Len súčasť melódie.

Prirodzenosť.

Priska si sadne do kresla. Naplní fajočku a hrkoce ňou medzi svojimi starými zubami.

Len plače. Chvíľu. Za seba. Už je ten čas? Modlila sa: *Pár sĺz! Pre mňa!*

Sú tu. Stekajú ako tabakový dym.